

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŐTIRMALARI DERĐİŐİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kùltür, Tarih, Sanat ve Eđitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1227-1245.

Geliř Tarihi-Received: 06.03.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 03.04.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1447777

Kızılderili Kùltüründe Dar Dokumalar ve Türk Kùltüründe Kolan Dokumalar

Native American Narrow Weavings and Turkish Girth Weavings in Cultural Context

Mehmet Ali EROĞLU*

Öz

Kùltür; bir toplumu diğer toplumlardan ayıran, toplumların yaşayış biçimlerinden, düşünce yapılarından ve sanatlarından oluşan bilgi birikimidir. Bir toplumun kùltürü oluşurken, diğer toplumlardan etkilenildiği gibi toplumlar arası farklı kùltürel özellikler de gör÷lmektedir. Bu çalışmada; toplumlar arası kùltürel farklılıkların ve benzerliklerin ortaya koyulması amacıyla, Kızılderili Kùltürüne ait dar dokumalar ile Türk Kùltürüne ait kolan dokumalar araştırılmıştır. Kızılderililer, kendilerine has yaşam biçimleri ile dış dünyaya kapalı ve birçok el sanatıyla uğraşan topluluklardır. Kuzey Amerika Yerlileri (Kızılderililer) dış dünyaya kapalı yaşamakta olan bir kùltür iken, 1492 yılında Amerika kıtasının keşfi ile etkileşime açık bir kùltür haline gelmiştir. Kuzey Amerika Kızılderilileri; sepet örücülüğü, dokumacılık, çömlekçilik, boncuk işlemeciliği, kum boyama gibi birçok el sanatı ürünleri üretmişlerdir. Kuzey Amerika Kızılderili kùltüründe dokumacılık köklü bir geçmişe sahip el sanatlarındandır. Dokuma alanında geniş bir yelpazeye sahip olan Kızılderililer, farklı ebat ve tekniklerde, farklı renk ve kompozisyonlarda dokumalar üretmişlerdir. Özellikle Kuzey Amerika'da yaşayan, en büyük Kızılderili kabilelerinden olan Navajoların dokumaları, dokumacılık literatüründe kendinden bahsettirecek kalite ve güzelliğindedir. Navajolarda dokumaların mistik ve mitolojik anlamları vardır. Ürün çeşitliliği fazla olan Navajo dokumalarından olan dar dokumalar aynı zamanda parmak dokumalar "finger weaving" olarak da adlandırılmaktadır. Bu dokumalar; bel, bacak, baş, kemer, yük taşıma kayışları gibi günlük hayatta önemli bir yere sahip olan dokumalardandır. Kızılderili kùltüründe önemli bir yeri olan dar dokumaların benzerleri Türk kùltüründe kolan ve çarpına dokuma olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Anadolu'da konar/göçer yaşam sürdüren yörükler tarafından kullanılan ve üretilen çarpına ve kolan dokumaları genellikle taşıma amaçlı kullanılmaktadır. Bu dokumalar; göç zamanlarında eşyalarını binek hayvanlarına veya araçlarına sabitlemek için, bebeklerini sırtlarına bağlamak için, kıyafetlerinde kemer veya kuşak olarak kullanmak için üretilmektedir. Kolan dokumaları Türk kùltüründe genellikle taşıma amaçlı kullanılırken, Kızılderili kùltüründe karşılaşılan dar dokumalar dini ritüellerde kullanılmaktadır. Konuyla ilgili olarak 2015 yılında Navajo rezervasyon alanında alan araştırması yapılmıştır. Alan araştırması sırasında özellikle Hubbel, Ganado, Santa Fe, Shiprock ve Albuquerque de karşılaşılan ve Kızılderili kùltüründe önemli bir yere sahip powwow festivallerinde rastlanılan dar dokumalar fotoğraflanmıştır. Alan araştırması ve literatürdeki karşılaşılan görsellere ve bilgilere çalışmanın ilgili bölümlerinde yer verilmiştir.

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, e-posta: m-ali-eroglu@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5576-9333.

Anahtar Kelimeler: Çarpana, kolan dokuma, dar dokuma, Kızılderili, Navajo.

Abstract

Culture is the accumulation of knowledge that distinguishes one society from others, consisting of their ways of life, thought processes, and arts. As a society's culture develops, it is influenced by other societies, and differences in cultural characteristics between societies are observed. This study investigates the narrow weavings of Native American culture and the pile weavings of Turkish culture to illustrate the cultural differences and similarities between societies. Native Americans, with their unique lifestyles, have been communities engaged in various handicrafts while being secluded from the outside world. The Indigenous Peoples of North America (Native Americans) lived in isolation from the external world until the discovery of the American continent in 1492, which led them to become a culture open to interaction. Indigenous North Americans have produced a wide array of handicrafts, including basket weaving, textile weaving, pottery, beadwork, and sand painting. Weaving in Native American culture has a deep-rooted history among crafts. With a broad spectrum in the field of weaving, Native Americans have created textiles in various sizes, techniques, colors, and compositions. Particularly, the weavings of the Navajos, one of the largest Native American tribes in North America, are renowned for their quality and beauty in the literature on weaving. Navajo weavings carry mystical and mythological meanings. Narrow weavings among the diverse Navajo textiles are also known as "finger weaving." These weavings play a significant role in daily life, used for waist, leg, head, belt, and carrying straps. Similar to the significant narrow weavings in Native American culture, Turkish culture features pile and loop weaving, known as "kolan" and "çarpana." These are commonly used and produced by the nomadic Yörüks of Anatolia, primarily for carrying purposes. These textiles are crafted for securing belongings on pack animals or vehicles during migrations, tying babies to backs, or as belts or sashes in clothing. While kolan weavings in Turkish culture are generally used for carrying purposes, the narrow weavings encountered in Native American culture are utilized in religious rituals. Field research was conducted in the Navajo reservation area in 2015 regarding this subject. During the field research, narrow weavings significant to Native American culture and encountered at powwow festivals in locations such as Hubbel, Ganado, Santa Fe, Shiprock, and Albuquerque were photographed. The findings from the field research and relevant visual and textual information from the literature are included in the pertinent sections of this study.

Keywords: Çarpana, kolan weaving, narrow weaving, Native American, Navajo.

Giriş

İnsanoğlunun barınma ile başlayan ihtiyaçları zamanla korunma ve örtünme ile devam etmiştir. Doğada buldukları ağaçların dal ve yapraklarından örtünme amaçlı ürünler üreterek ilkel dokumanın temellerini atmışlardır. Zamanla bu ürünler geliştirilerek günümüzdeki hallerini almıştır. İnsanlık tarihi kadar eski olan dokumacılık sanatı; birçok kültür ve medeniyette farklı hammadde, desen ve kompozisyonlarla karşımıza çıkmaktadır. Toplumlar dokumalarını sürekli geliştirerek yeni çeşitler eklemişlerdir. Bu çeşitlere; halı, kilim, çuval, heybe, torba, yastık, seccade, çarpana, kolan dokumalarını örnek gösterebiliriz.

Dokumalardaki bu çeşitliliği diğer toplumlarda görüldüğü gibi Kızılderili ve Türk toplumlarında da görmek mümkündür. Dokumacılık; binlerce yıllık bir kültür geçmişi olan Türk el sanatlarının önemli parçalarından biridir. Anadolu kültüründe konar/göçer yaşam tarzını benimseyen, yörüklerin yaşamlarında önemli bir yere sahip olan kolan dokumalarının benzerlerine Kızılderili kültüründe de rastlanmaktadır. Bu benzerliği; her iki kültürün de bir zamanlar yaşam biçimi olan konar/göçer yaşam ve buna bağlı olarak çadır yaşamına bağlamak mümkündür. Konar/göçer yaşam tarzını benimseyen toplumların önemli özelliklerinden birisi de hızlı hareket edebilmeleridir. Özellikle Türk kültüründe çarpana yada kolan dokuma olarak adlandırdığımız dar ve uzun dokumalar, bir yerden bir yere eşya taşımada sıklıkla kullanılan dokuma örneklerindedir. Anadolu insanı yük hayvanlarında eşya taşımak için, bebeklerini sırtlarına bağlamak için,

çalışırken belini daha güçlü tutabilmek için çarpana ve kolan dokumalarını tercih etmişlerdir.

Anadolu'dan binlerce kilometre uzaklıkta olan, Türkler ile aralarında sınır komşuluğu olmayan Kızılderili kültüründe de ince, uzun ve dar dokumalara rastlanmaktadır. Türk ve Kızılderili kültüründeki benzerlikleri araştırmak amacıyla; Kızılderililerin yaşam alanlarından biri olan Navajo rezervasyon alanındaki bölgelere 2015 yılında gidilerek, 6 ay süren alan araştırması yapılmıştır. Albuquerque, Santa Fe, Gallup, Ganado, Chinle, Canyon De Chelly, Shiprock, Farminton, Crystal, Tucson, Monument Valley, TeecNos Pos, Pueblo, Filorida eyaletinde yer alan Seminole rezervasyon yerleşim alanlarında alan araştırması yapılmıştır. Ayrıca; Metropolitan Sanat Müzesine, Amerikan Yerlileri Ulusal Müzesine ve New York Halk kütüphanesine gidilerek literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türk ve Kızılderili kültüründe kullanımı yaygın olan, Türk kültüründe "kolan" dokumalar olarak adlandırılan, Kızılderili kültüründe ise "dar" dokumalar olarak karşımıza çıkan bu dokuma örneklerinin; hammadde, desen, renk, kompozisyon ve kullanım amaçları ile ilgili benzerlikler ve farklılıkların tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Konuyla ilgili olarak; iki kültür arasındaki kültürel benzerlikler ve farklılıklar incelenerek, kültürler arası etkileşimin olup olmadığının tespit edilmesi ve kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmektedir.

Yöntem ve Bulgular

Bu çalışmada; alan araştırması, literatür taraması ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Konuyla ilgili olarak; 2015 yılında Navajo rezervasyon alanında karşılaşılan dar dokumalar fotoğraflanmış, alan araştırması ile elde edilen bilgiler literatür taraması ile desteklenerek çalışmanın ilgili bölümlerinde karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur. Anadolu kültüründe özellikle yörük yaşamında kullanımı ve üretimi yaygın olan kolan ve çarpana dokumalar ile ilgili olarak; 2010-2018 yılları arasında "Sarıkeçili yörük yaşamı" konulu alan araştırması sonucunda tespit edilen bilgiler kullanılmıştır. Ayrıca Anadolu dokuma kültüründe görülen kolan dokumalar ile ilgili literatür bilgileri ile çalışma desteklenmiştir.

Kuzey Amerika Kızılderilileri ve Dar Dokumaları

Anadolu'da Kızılderili olarak tanımlanan, Avrupalıların "Hintli" (Indian) olarak tanımladıkları topluluk Amerika'nın ilk sahibi olan yerlilerdir. Amerika Yerlileri Amerika kıtasının tamamında varlığını sürdüren geniş bir toplumdur. Bu çalışmada; Amerika'nın kuzeyinde yaşayan yerliler yani Kuzey Amerika Kızılderilileri incelenmiştir. Kızılderili ismi "Redskin" kelimesinden türetilmiş ve Amerika Yerlileri için kullanılmış bir isim olmuştur (Eroğlu, 2018, s. 1678). Kızılderililerin nerelerden geldikleri ile ilgili birçok görüş vardır.

"Kızılderililerin Bering Boğazı'ndan geçerek kıtaya ayak bastıkları tezi savunulmakla birlikte bu iddianın aksi sayılabilecek araştırmalar da ortaya konulmaktadır. Bu tezler ile ilgili çok sayıda yaratılış öyküsü ve efsanevi boyutta fikirler ortaya çıkmaktadır. Fakat elde edilen bulgular Kızılderililerin binlerce yıl öncesinden Bering Boğazı'nı geçerek kıtaya yerleştikleri ve günümüzde var olma mücadelesi ile yaşamlarını devam ettirmeye çalıştıklarını göstermektedir." (Eroğlu, 2018, s. 1689)

Kristof Kolomb'un 1492'de Amerika kıtasını keşfetmesi ile Avrupa'dan yeni yerleşimciler bu kıtaya gelmeye başlamış, buraya da "Yeni Dünya" demişlerdir. Burada dış dünyadan kendilerini soyutlamış biçimde bir yaşantıda olan Kızılderililer ile tanışmışlardır. Avrupalı yeni yerleşimciler, 15. yüzyılda kıtaya gelmeye başladıklarında, kıta çok sayıda Kızılderili nüfusuna sahipti. Kıtada farklı yerleşim yerlerinde, kabileler halinde yaşayan Kızılderili grupları ile Avrupalı Kızılderili gruplarının kendilerine özgü kültürleri ile, çok çeşitli yerleşim yerlerinde, kendi aralarında barış içerisinde, kabileler halinde yaşadıkları bilinmektedir. Avrupalı yerleşimcilerin kıtaya gelmesi ile barış ortamı yerini çatışmalara bırakmıştır. Akabinde; 1776'da Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulması ile başlayan Kızılderili savaşları süreci 19. yüzyıla kadar devam etmiştir. Bu dönemde Kızılderili kabileleri yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalmış ve kısıtlayıcı yasal bölgeler olarak tabir edilen "Rezervasyon" alanlarına göçe zorlanmışlardır. Amerikan yerlileri, Amerika'da Native American (Yerli Amerikalılar), American Indian (Amerikalı Hintli) ya da Kızılderililer olarak nitelendirilmektedir (Zeytinoglu, 2020, s. 192-198).

Avrupalılar Kuzey Amerika Yerlileri ile temasa geçtiklerinde, bölgede var olan el sanatları dikkatlerini çekmiş, bu süreçten sonra da geleneksel olarak üretimi yapılan Kızılderili el sanatlarında yozlaşmalar, bozulmalar ve sipariş usulü üretimler başlamıştır.

Kuzey Amerika Yerlilerinin el sanatları arasında; sepet örücülüğü, boncuk işlemeciliği, çömlekçilik, kum boyama, kilim ve battaniye dokumacılığı, dar dokumacılık (uzun ince dokumalar) gibi el sanatları yer almaktadır.

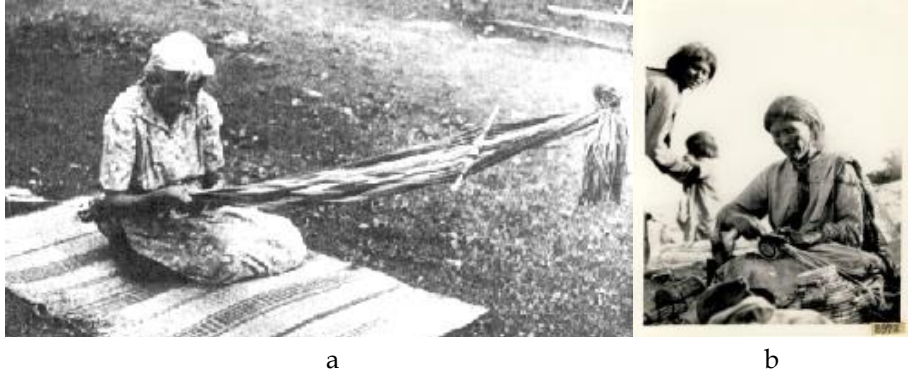
Kuzey Amerika Yerlilerinin geçim kaynakları olan ürünlerin arasında dokuma sanatı ile dokudukları ürünlerde önemli bir yer tutmuştur. Dokumacılık yerli halkın hayatında her daim önemli bir yer teşkil etmektedir. Örumcek kadın efsanesi bunun en güzel göstergesidir. Bu efsanede; kadınların güneş ışınlarından ve şimşekten yapılan bir tezgâhta dokumayı öğrendiklerinden bahsedilmektedir. Yeni doğan kız çocuklarına da dokuma yeteneğinin geçmesi için çeşitli ritüeller yapmışlardır. Bu ritüellerle kız çocuklarının elleri örümcek ağı ile ovulduğunu ve bu sayede dokuma yeteneğinin bu kız çocuğuna geçtiğine inanmışlardır (Akyüz, 2022, s. 13).

Kızılderili kültüründe özellikle powwov festivallerinde giydikleri kıyafetlerinde dansçılar bel ve bacaklarına bu ince dokumayı bağlayarak ritüellerine devam etmektedirler. Kızılderililer bu dar dokumalarını "fingerbelt/fingerweaving" parmak dokuma olarak adlandırmaktadırlar.

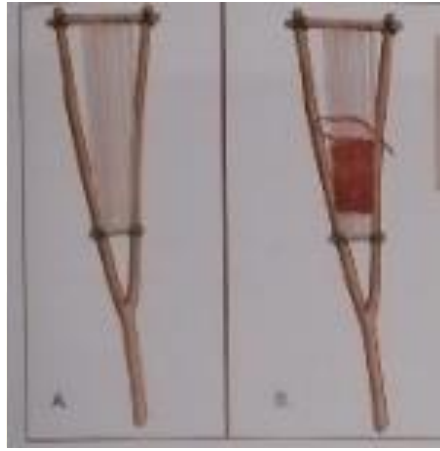
Parmak dokumalar Kızılderililerce dokunan eski bir dokuma tekniği olup ilk parmak dokuma örneğinin Amerika Birleşik Devletleri sınırları içindeki Florida eyaletinde 6000 ila 8000 yıllık olduğu bilinmektedir. Arizona'nın çöl ortamında bulunan bir parmak dokumanın köpek kılından dokunduğu kaynaklarda belirtilmektedir ("Native American Finger Weaving in the Eastern Forests," t.y.).

Kızılderililerin ilk çağlarda dar dokuma tezgâhlarını kullandıklarını gösteren herhangi bir bulgu bulunmamaktadır. Antropologlar temastan önce dokumacının çözüğü şeritlerinin bir ucunu bir yere bağlayarak diğer ucunu beline bağlayarak askıda asılı olarak dokuma yaptıklarını düşünmektedirler (Bkz. Görsel 1).

Kızılderili kadınları parmak dokumaları dokumak için kullandıkları ipin bir ucunu ağaca veya herhangi bir askıya asmaktadırlar (Bkz. Görsel 1). İpin diğer ucu Kızılderili dokumacı kadının beline bağlanır. Kızılderili dokuyucular, parmak dokumaları çözüğü ve atkı ipliklerinin birbiri içerisinden geçirilmesi yöntemi ile üretmişlerdir ("Native American Finger Weaving in the Eastern Forests," t.y.).

Görsel 1. Dar Dokuma Yapan Kuzey Amerika Yerlileri
 (“Native American Finger Weaving in the Eastern Forests,” t.y.)

Görsel 2. Y Şeklinde Ahşap Tezgâh (Brown, 2013, s. 19)

Görsel 3. Günümüzde Kullanılan Dar Dokuma Tezgâhı Örneği (Eroğlu, 2015)

Kızılderililer, ilk olarak yaylı ve bele bağlanan tezgahlar kullanırken sonrasında ahşaptan Y şeklinde yapılan tezgahlar kullanmışlardır (Bkz. Görsel 2). Dokumaya başlamadan önce Y şeklindeki tezgâhı yere sabitleyip atkı ve çözümlerin birbiri içlerinden geçmesi ile dokuma işlemlerini gerçekleştirmişlerdir. Görsel 3’de görülen tezgâh çeşidi ise günümüzde kullanılan bir tezgâh çeşididir. Tezgâh dört parça ağaç dalının dörtgen bir form oluşturacak şekilde, bir başka ağaç parçasına sabitlenmesi ile oluşturulmuştur. Tezgâhın alt ve üst bölümünde olan dal parçalarının kolay sabitlenmesi için dikey yönde kullanılan dallar Y biçiminde budaklı dallardan seçilmektedir. Dar dokuma yapılacak

lifler birbirine paralel parçaların ortasına istenilen uzunlukta ve ende sarılmaktadır. Ayrıca çözümlerin arasından ahşap bir sopa geçirilir ve atkı iplerinin çözgü iplerinden daha kolay geçmesi sağlanır. Dar dokumaların yapılabilmesi için tezgahla birlikte, kullanılan lifler de oldukça önemlidir.

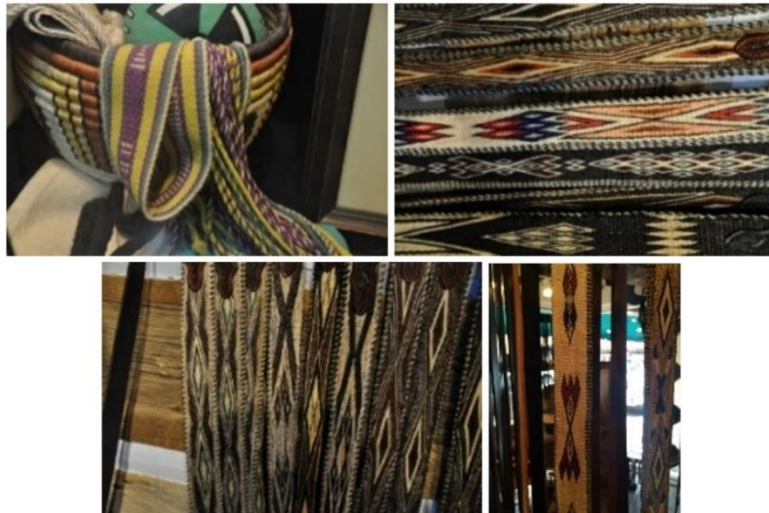
Kızılderili kültüründe dokumacılar, dokumaların kullanım amaçlarına göre lif ve iplik seçimi yapmaktadırlar. Kullanacağı yere ya da kullanım amacına göre bitkisel ya da hayvansal liflerden yararlanmaktadırlar. Kızılderililer doğaya olan saygı ve doğa ile iç içe yaşamalarına bağlı olarak doğada gördükleri birçok şeyi hayatın her aşamasında kullanmışlardır. Dokumalarında da doğanın izlerini görmek mümkündür. Bazı dokumalarda hayvanların ince liflerini, sinirlerini, tüy ve derilerini de sanatlarına dahil etmişlerdir. İnce dar dokumalar ve parmak dokumalar olarak adlandırılan ve son dönemde sadece dans ritüelinde karşılaşılan bel ve bacak bantlarında, günümüzde iplik kullanılmasına rağmen önceki yıllarda bitki lifleri ve ince hayvan sinirlerinin de dokuma malzemesi olarak kullanıldığından bahsedilmektedir.

Dar dokuma yapılırken kullanılan bitkisel lifler arasında ıhlamur, sedir, karaağacın iç kabuğundaki lifler en sık tercih edilenlerdir. Ayrıca kirpi tüylerinden yapılan süslemeler ve geyik derilerinin şeritler halinde kesilmesi ile elde edilen şeritlerle dokunan örnekler de mevcuttur ("Native American Finger Weaving in the Eastern Forests," t.y.). Kızılderililer, dar dokumalarda kirpi tüyü gibi farklı süslemeleri ve geleneksel motiflerle inançlarını, kehanetlerini, ayinlerini nesiller arasında aktarmışlardır.

Kızılderililer doğaya saygılı ve doğaya zarar vermeden yaşayan topluluklardır. Geleneksel motiflerinde de doğadan faydalanmışlar; bitkisel, hayvansal, geometrik ve sembolik süslemelerden oluşan dokumalar üretmişlerdir (Türkoğlu, t.y., s. 10). Dar dokuma motiflerinde geleneksel olarak zikzaklar, haçlar, kareler ve üçgenlerden oluşan geometrik desenler işlenmiştir ("Native American Finger Weaving in the Eastern Forests," t.y.).

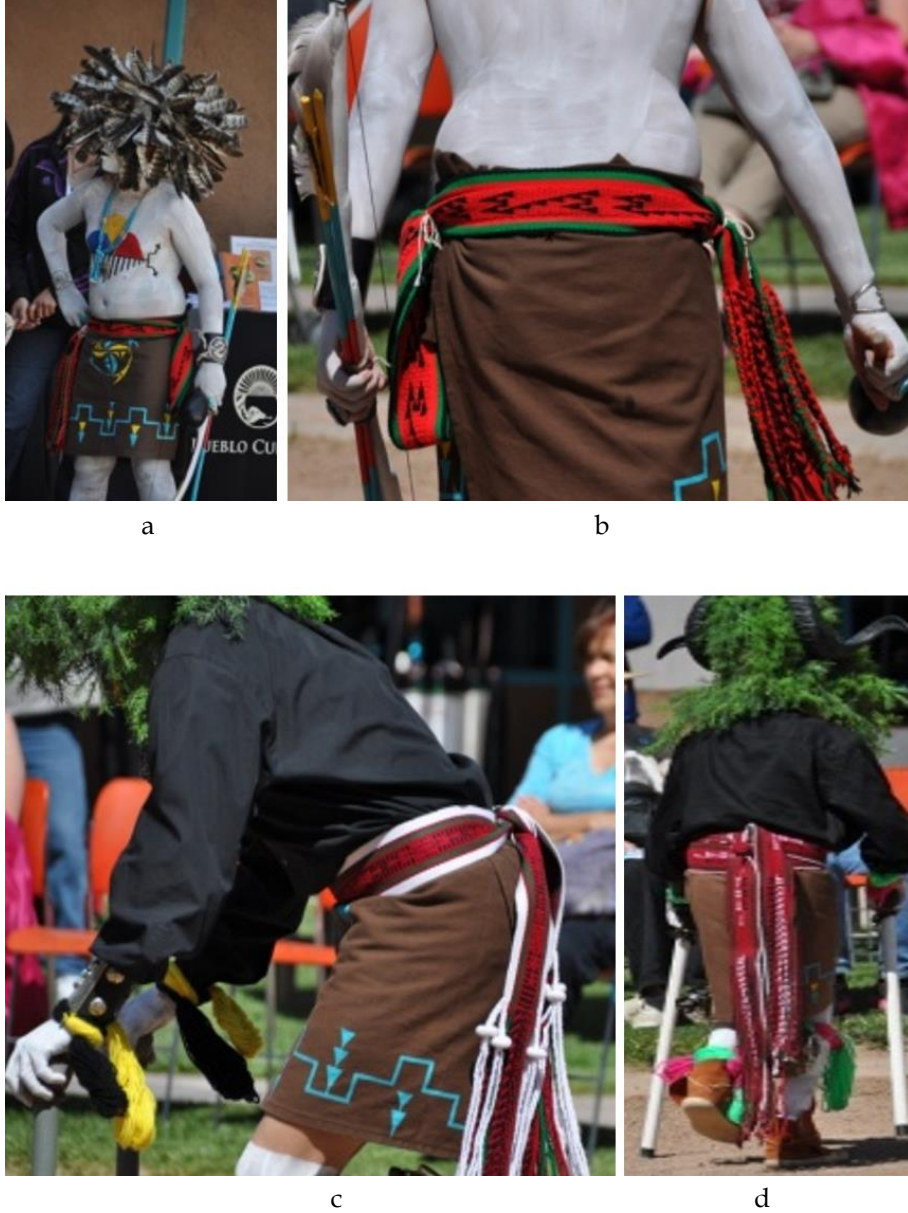
Kuzey Amerika Yerlileri dar dokumalarında kullandıkları lifleri renklendirmek için doğadan yararlanmışlardır. Çeşitli bitkileri ve mineralleri kullanmışlar ve lifleri renklendirmişlerdir. Dokumalarda genellikle siyah, kırmızı, kahverengi, sarı ve mavi boyarmaddeler ile renklendirdikleri lifleri kullanmışlardır ("Native American Finger Weaving in the Eastern Forests," t.y.).

Kuzey Amerika Yerlileri, dar dokumalarındaki motifleri çeşitli mesajları aktarmak için kullanmanın yanında motiflerin işlevselliğine de önem vermişlerdir.

Görsel 4. Kuzey Amerika Yerlileri Dar Dokuma Motif ve Renk Örnekleri (Eroğlu, 2015)

Kızılderililer şaman ayinlerinde ve kutlamalarında dar dokumaları kullanmışlardır. Dini ayinleri için özel tören dans kuşakları, etekleri, tören kuşakları dokunmuştur. Günümüzde de festivallerde dar dokumalar kuşak, kol, bacak ve baş bandı olarak kullanılmaktadır (Brasser, 2009).

Görsel 5. Kızılderili Günümüz Kuşak Örnekleri
(Seminole Rezervasyon Alanı Powwow ritüelleri) (Eroğlu, 2015)

Görsel 5a-b’de kullanılan kuşak Kızılderililerin 2015 yılında yaptıkları bir festivalde görüntülenmiştir. Bu kuşakta geometrik motifler kullanılmış ve kuşağı kullanan kişi tarafından yan taraflardan farklı bir iple bağlanmıştır. Kuşak beş farklı şerit halinde dokunmuştur. Dışardaki şeritler sırasıyla siyah renk ve yeşil renk iple düz olarak dokunmuştur. Orta bölümde ise motifler dokunmuştur. Orta şeritte kırmızı renk tercih edilmiş ve geometrik motif kuşak uzunluğunca devam etmektedir. Kuşağın saçakları dokumada kullanılan ipler kullanılarak örülmüştür.

Görsel 5a-b’de görülen kuşak da 2015 yılında Florida eyaleti Seminole Rezervasyon Alanında Powwow olarak adlandırılan dans ritüellerinde halkın Kızılderili kültürü ile tanışması ve sosyalleşmesi için yapılan festivalde fotoğraflanıp arşivlenmiştir.

Bu fotoğraflardaki dar dokumalar kuşak olarak kullanılmaktadır. Görsel 5c'de yedi şeritten oluşmaktadır. Dışardan içeri doğru düz dokunmuş ve sırasıyla beyaz, kırmızı ve yeşil renk şeritler dokunmuştur. Orta bölümdeki şeritte de kırmızı renk iplik ile dokunmuş ve yıldız motifine benzer motif ile dokunmuştur. Orta kısma dokunan yıldız benzeyen motifin aralarında siyah renk birbirlerine paralel şeritler dokunmuş ve motifin boyut kazanmasını sağlamıştır. Saçaklar ise dokumada kullanılan ipliklerle örülmüş ve beyaz örüntülü saçaklarda boncuk ile süslemesi yapılmıştır.

Görsel 5d'ise diğer kuşaklardaki ile aynı renkler kullanılmıştır. Uzun dokunan kuşak, Kızılderili'nin beline iki tur dolanmış ve arkadan düğüm atılarak kullanılmaktadır. Motif olarak ½ oranında beyaz ve siyah renklerden iplerle birbirine paralel ve farklı uzunlukta şeritler halinde dokunan motifler oluşturulmuştur.

Kuşaklar halinde dokunan dar dokumaların haricinde kafa, el, ayak bandı olarak da dokunmaktadır. Görsel 6b'de baş bandı olarak dokunan dar dokuma görülmektedir.

Görsel 6a. Bebek Bağlama Kuşağı Olarak Kullanılan Dar Dokuma Örneği (Nickens ve Nickens, 2007, s. 25)

Görsel 6b. Kafa Bandı Olarak Kullanılan Dar Dokuma Örneği (Nickens ve Nickens, 2007, s. 27)

Görsel 6c. Sırtta Taşılabilecek Eşyaları Bağlamak İçin Kullanılan Dar Dokuma Örneği (Addison, 1895)

Görsel 6d. Bel kuşağı olarak kullanılan kolan dokuma (Soule, 1858)

Kuzey Amerika Yerlileri dar dokumaları günlük hayatta birçok alanda kullanmışlardır. (Bkz. Görsel 6). Görsel 6a-c' de görüldüğü gibi bebek taşıma için uzun boylarda dokunan dar dokumalar bebeği sabitlemek için defalarca çapraz sarılmaktadır.

Bu tarzda ince ve dar dokumaların bebek taşımada kullanıldığı bir başka kültür ise Türk kültürüdür. Orta Asya'dan günümüze kadar uzanan binlerce yıllık Türk kültür tarihinde, konar/göçer yaşantısıyla iç içe olan Türkler, rahat hareket edebilme ve sürekli hareket halinde olmalarından kaynaklı olarak çocukları da yanlarında taşımışlardır Anadolu'da, özellikle kırsalda, hala hayatın her aşamasında rol alan kadınlar, bağ ve bahçelerine ya da tarlalarına giderken çocuklarını sırtlarında taşımaktadırlar. Özellikle yeni doğan bebekler, annelerinden ayrılmaması için sırtta taşınmaktadır ve Türk kültüründe "çarpana" olarak adlandırılan bu ince dokumalar, çocukları sırtta bağlayarak taşımak için kullanılmaktadırlar.

Türk Kültüründe Kolan Dokumaları

Türklerde dokuma tarihinin çok eskilere dayandığı bilinmektedir. M.Ö. 5. ve 3. yüzyıllara ait Pazırık halısı ve farklı dokuma kumaşları ile keçe parçaları Türklerin dokuma tarihinin çok eskilere dayandığını göstermektedir (Kaya, 2021, s. 7). Ayrıca M.Ö. 6000 yılına ait olan dokuma parçalarının 1962 yılında Çatalhöyük kazılarında bulunması

Anadolu'da dokumacılığın yapıldığını gösteren önemli bulgulardan biridir (Bilir, 2021, s. 47). Türk Dokumacılığının tarihsel gelişiminin bu kadar eskiye dayanması, Türklerin dokumacılıkta farklı teknikler kullandığını göstermektedir. Kolan dokumacılığı da bu tekniklerden bir tanesi olup, diğer dokumacılık teknikleri gibi köklü bir tarihe sahiptir. Osmanlı dönemi belgelerinde "kolan" adı verilen koşum takımları, çadır süslemeleri ve pencere süslemelerinde kolan dokuma tekniğinden bahsedilmektedir (Kaya, 2021, s. 7).

Kolan dokuma teknikleri; kartlı kolan dokuma (çarpana) ve kartsız kolan dokuma (kolan) tekniği olarak ikiye ayrılmaktadır. Kartlı kolan dokuma tekniğinin bir diğer adı ise çarpana dokumadır.

Çarpana dokuma; 3-4-6 veya 8 köşeli levhaların kullanıldığı dokumalardır. Bu dokumalar belirli genişliğe sahip kartlarla dokunmaktadır. Bu kartların her köşesinde birer delik vardır. Bu kartların belli bir sisteme göre çevrilerek dokunması ile çarpana kolan dokumaları ortaya çıkmaktadır. Kartsız kolan dokumalar ise yere çakılan kazıklarla yapılır ya da en basit halde çözgünün bir ucu bir ağaç dalına bağlanır, diğer ucu ise dokuyucunun beline bağlanarak çözgü iplikleri geçirilir (Koswig, 1969, s. 84). Gücünün döndürülmesi işlemi ile de kartsız kolan dokuma işlemi gerçekleştirilmektedir. Görsel 7a'da görüldüğü gibi; kolan tezgâhı zemine çakılan dört adet kazıktan oluşur. Tezgâhtaki kazıklar ve sııklar kolan dokumanın boyuna ve enine göre ayarlanır. Çözgüler yere paralel olarak bağlanır ve çözgülerin arasına bir gücü geçirilir, gücülerin döndürülüp kılıç (Bkz. Görsel 7b) ile çözgülerin sıkıştırılmasıyla dokuma işlemi gerçekleştirilmektedir (Kosif, 2014, s. 29-30).

a

b

Görsel 7a. Kolan Dokuma Yer Tezgâhı (Kosif, 2014, s. 31)

Görsel 7b. Çarpana Dokuma İşlemi (Atlıhan, 2020, s. 194)

Kolan dokumanın temel aracı tezgâh olmakla birlikte yardımcı araç ve gereçlerde kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları mekik, kılıç, bıçak, çarpana kartları, yün iplik, kıl iplik, pamuk iplik, gibi araçlar, gereçler ve hammaddeler kullanılarak dokuma yapılır. Kolan dokuma yaparken kullanılan kılıç ile dokuma esnasında açılan ağızlığa atılan atkı sıkıştırılır (Bkz. Görsel 8). Bıçak; çözgü ve atkı ipliklerindeki fazlalığı kesmeye yardımcı olur. Mekik ise; atkı ipliğinin çözgülerin arasından kolayca geçmesi için iki ucu arasına ip sarılan, çoğunlukla ahşap veya dayanıklı malzemedir yapılan, kolan dokumaya yardımcı bir alettir (Bkz. Görsel 9) (Kosif, 2014, s. 32-33).

Görsel 8. Kılıç ve Çarpana Kartlar (Atlıhan, 2020, s. 192)

Görsel 9. Mekik (Altuntaş, 2014, s. 20)

Türk kolan dokumalarının atkısında ve çözgüsünde kullanılan malzemeler genellikle; sırma, ipek, keten, yün, keçi kılı ve pamuk iplik olarak bilinmektedir (Kosif, 2014, s. 33).

“Genel olarak heybe, sepet, çuval saplarında, deve başı süslemelerinde, hayvan ve araba koşum takımlarında, çadır iskeletlerinin bağlanmasında, çadır süslemeleri ve pencere detaylarında, keçelerin tutturulmasında, beşik veya salıncak sallamada, kundak bağlamada, elbise ve önlük kuşaklarında, takıların dizilmesinde, baş süslemelerinde, erkeklerin çorap ve tozluklarını bağlamada, kılıç askısı, barutluk, fişek çantası, kement, takunya bandı, yük bağlama ve taşıma alanlarında kullanıldığı görülmektedir” (Bkz. Görsel 10) (Kaya, 2021, s. 13).

a

b

Görsel 10a. Kolan Dokuma Kuşak Örneği (Kosif, 2014, s. 45)

Görsel 10b. Kolan Dokuma, Bel Bağı (Atlıhan, 2020, s. 194)

a

b

Görsel 11a. Yük Taşıma İpi (Günday, 2023, s. 16)

Görsel 11b. Bebek Bağlama İpi (Günday, 2023, s. 18)

Türkler geleneksel kıyafetlerinde kolan dokumaları kuşak olarak kullanılmaktadır. Bu kuşakları, kadınlar ve erkekler, kıyafetlerini bellerine sabitlemek için 8-10 metre boyunda dokumuşlardır (Bkz. Görsel 11a-b) (Kosif, 2014, s. 45).

Anadolu’da kolan dokumalar bele bağlanıyorsa kolana “bağ” adı verilmektedir. Kadınlar, evlenir evlenmez bağ kullanmaya başlamaktadırlar. Aynı zamanda, hamilelik sonrasında karınlarını toparlaması için de bağ kullanılmaktadır. Nazara karşı korunmak için de bağın ortasına ayna denilen nazarlık dikilmektedir. Bebek sırtta taşınacaksa da çocuk kolanı denilen başka bir bağ kullanılmaktadır (Bkz. Görsel 11a-b) (Atlıhan, 2020, s. 193).

a

b

c

d

Görsel 12. Konya Seydişehir bozkır Sarıkeçili yörük çuval dokumaları Çuval Kenarı Kolan (Eroğlu, 2015)

Türkler, kolan dokumaları çuvalın sap kısmında ve çuvalın kenarlarının tutturulması amacıyla kullanılmaktadır. Görsel 12’de görüldüğü gibi çuvalın kenarları kolan ile tutturulmuştur. Kenardaki kolan çuvalın taşınmasında ve hayvana yüklenmesinde kolaylık için olsa da çuvala estetik görünüm kazandırmaktadır (Soysaldı, 2022, s. 201). Çuvalarda kullanılan kolan dokumalarda; yeşil, kırmızı, siyah, beyaz, mavi renkler kullanılmıştır. Kolanlarda; çengel, kurt ağzı, su yolu motifleri işlendiği gözlemlenmektedir (Bkz. Görsel 12).

Türkler konar/göçer yaşam tarzlarını, kolan dokumalarındaki motiflerine olduğu kadar, bu dokumalarda kullandıkları renklere de yansıtılmışlardır. Dokumalarına mutluluk, yaşam, ölüm, doğum, çoğalma, barış, savaş gibi birçok konuyu anlatan motifi

işlemişlerdir. Dokumada kompozisyonları oluştururken motif ve renklerin uyumuna dikkat etmişler, motifleri belirli bir düzene göre büyültüp küçülterek ya da simetrik tekrarlarıyla dokumalarını süslemişlerdir (Gem, 2019, s. 22-23). Dokumalarda çoğunlukla; çizgi, zikzak, su yolu, çengel, göz, tarak, el, bukağı, kıvrım, muska, koçboynuzu, kurtağzı, sandık, eli belinde, yılan gibi motifler kullanıldığı bilinmektedir (Altuntaş, 2014, s. 75).

Kuzey Amerika Yerlilerinin Dar Dokumaları ile Türklerdeki Kolan Dokuma Örnekleri

Kuzey Amerika Yerlilerinin dar dokumaları ile Türk kültüründe kullanılan kolan dokumaların birçok açıdan benzerlikleri görülmektedir. Toplumların inançlarının, mutluluklarının ve çeşitli mesajlarının soyut bir biçimde aktarılmasında dokumalar önemli rol almıştır. Her iki kültürde de dar dokuma ve kolan dokumalar fonksiyonel ve mistik anlamlar yüklenerek kullanılmıştır.

Görsel 13. Kızılderili Çanta Saplari Dar Dokuma Örnekleri
("Fingerweaving & Other Sundry Items: Bags," t.y.)

Görsel 13'de Kızılderililer tarafından çanta sapı olarak dokunan parmak dokuma örneklerinde geometrik desenler kullanılmıştır. Görsel 13a ve 13b'de gösterilen parmak dokumada siyah renk iplik kullanılmıştır. Süsleme yapmak için geyik tüylerinden yararlanılmıştır. Dar dokumalarda Bukağı motifine benzer bir motif ve zikzak motifleri işlenmiştir. Görsel 13c'de kırmızı ve beyaz iplikler kullanılmış ve orta şeritte zikzak motifleri işlendiği görülmektedir. Görsel 13d ve Görsel 13e'de ise siyah ve kırmızı iplikler kullanılmış ve motiflerinde ise yine geometrik motiflerin tercih edildiği görülmektedir.

Görsel 14. Kol-Bacak Bandı (Eroğlu, 2015)

Görsel 15. Kol-Bacak Bağları ("Fingerweaving & Other Sundry Items: Tumplines," t.y.)

2015 yılında çekilmiş fotoğraf arşivinden olan Görsel 14'de üç adet kol bacak bandı bulunmaktadır. Görsel 14'de bulunan dar dokumalarda; bordo, yeşil, beyaz ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Kol bacak bantlarının saçaklarında dokumada kullanılan iplikler kullanılmıştır. Görsel 14'de dış şeritler sırasıyla; beyaz, yeşil iplikler kullanılarak, orta kısımlar ise kırmızı ve bordo renk iplikler kullanılarak dokunmuştur. Orta şeritte ise beyaz renk iplikler kullanılarak, birbirine paralel çizgilerle motifler oluşturulmuştur.

Görsel 15'de bulunan kol-bacak bantlarında kırmızı, beyaz, yeşil, kahverengi, lacivert renkleri kullanılmıştır. Dar dokuma örneklerinde geometrik motifler kullanılmıştır. Türk Kültüründe bulunan saçbağı, çengel motiflerine benzer desenler işlenmiştir.

Görsel 16a. Kuzey Amerika Yerlileri Dar Dokuma Örneği, CA.1830 (Diker ve Diker, 2019)

Görsel 16b. Kuzey Amerika-Navajo Kolan Dokuma Örneği (Belt/Sisi), 18001941 ("Navajo Sash Belt or Ssis'lichí, Env. Nu: 2020.6.3,")

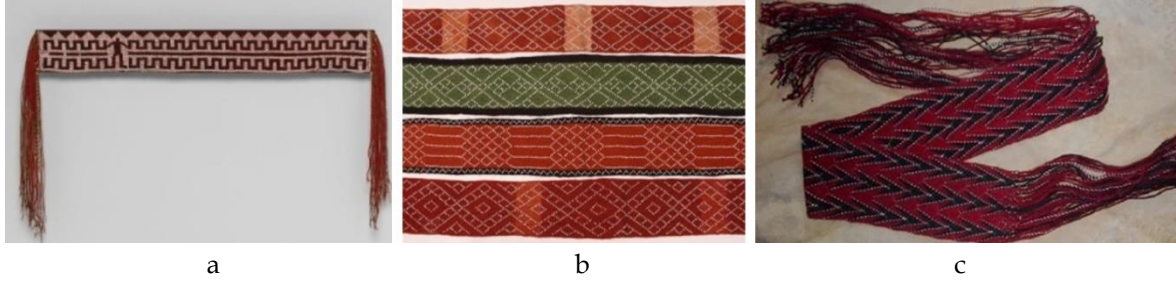
Görsel 16c. Kuzey Amerika Yerlileri Kemer (Belt (Sis'lichíí) ("Navajo Sash Belt or Ssis'lichí, Env. Nu: 2020.6.3,")

Görsel 16a'da görülen dokuma; Kuzey Amerika Yerlilerinden Kolan dokuma örneği Wendat/Huron Kızılderililerine ait bir kuşaktır. Kolan dokumada yün iplik ve cam boncuklar kullanılmıştır. 27,9 x 342,9 cm boyutlarında olan bu kalın kuşak örneği şeritler halinde dokunmuştur. Beyaz boncukların işlenmesi ile desen ortaya çıkmıştır. Bu kuşak hem erkeklerin hem de kadınların kullanımı için dokunmuştur. Dokuma yapılırken kırmızı renkli yün iplik kullanıldığı görülmektedir (Diker ve Diker, 2019).

Görsel 16b'de görülen dokuma, Navajo kadınları tarafından dokunan bir kuşak örneğidir. Bu kuşak; Navajo genç kızlarının kadınlığa geçişinde kullanılmaktadır ve kuşağın saçakları kadınların adet döngüsünü tasvir etmektedir. Ayrıca kuşak, kadınların vücudunu şekillendirme amaçlı kullanılmaktadır. 20. Yüzyıl başlarında dokunan bu kuşakta motifler kutsal dağları ve evreni temsil etmektedir. Kuşakta yeşil, kırmızı ve

beyaz renk kullanılmıştır. Kuşağın orta alanında bulunan şeride desenler işlenmiştir ("Navajo Sash Belt or Ssis'lichí, Env. Nu: 2020.6.3,").

Görsel 16c'de ise yine Kuzey Amerika Yerlileri Navajo kadınları tarafından dokunan, kadınların elbiselerini tutturmak için dokunmuş bir kuşak örneği görülmektedir. Bu kuşak şeritler halinde dokunmuştur. Kuşağın orta alanında bulunan şeride geometrik desenler işlenmiştir. Bu dar dokumada, Türk Kültüründe bulunan yıldız motifine benzer bir motif işlendiği görülmektedir. Çözüğü iplerinde yün kullanılmaktadır. Kuşak 11,4 x 284,5 boyutlarında dokunmuştur. Dokumada; kırmızı ve yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir ("Navajo Sash Belt or Ssis'lichí, Env. Nu: 2020.6.3,").

Görsel 17a. Kuzey Amerika Yerlileri (Western Great Lakes) Kolan Dokuma (Sash)Örneği, CA.1800 (Diker ve Diker, 2018)

Görsel 17b-c. Kızılderili Kuşak Örnekleri ("Fingerweaving & Other Sundry Items: Sashes," t.y.)

Kuzey Amerika Yerlilerine ait kuşakta (Bkz. Görsel 17a) yün iplik ve cam boncuklar kullanılmıştır. 8,6 x 137,2 cm boyutlarında dokunan bu boncuklu kuşağın muhtemelen dini törenlerde kullanıldığı düşünülmektedir. Kuşakta; insan figürü ve asimetrik geometrik desenler kullanıldığı görülmektedir. Dokumanın saçaklarında, kırmızı ve kahverengi yün iplikler ile cam boncuklar kullanılmıştır. Çözügülerin ise kırmızı yün ipliklerden yapıldığı görülmektedir ("Fingerweaving & Other Sundry Items: Sashes," t.y.).

Görsel 17b-c bulunan kuşaklarda ise geometrik desenler kullanılmıştır. Saçakları serbest bırakılan kuşaklarda kırmızı, siyah, yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir. Motiflerin süslenmesinde ise boncuklar kullanılmıştır.

Görsel 18. Askılar (Straps) ("Fingerweaving & Other Sundry Items: Straps," t.y.)

Görsel 18'de Kuzey Amerika Yerlileri tarafından, askı olarak kullanılmak amacıyla dokunan örnekler görülmektedir. Bu dar dokuma örneklerinde, süsleme unsuru olarak

boncuk kullanılmıştır. Askılarda geometrik motifler kullanılırken; kırmızı, siyah, kahverengi renkler tercih edilmiştir.

Türk kültürüne özgü kolan dokuma örnekleri üzerinde yapılan incelemeler, bu dokumaların çeşitli amaçlar için üretildiğini göstermektedir. Görsel 12c-d de görüldüğü gibi bel bağı ya da kuşak olarak, Görsel 12a-b-c'de görüldüğü gibi çuvalların kenarlarını tutturmak amaçlı kullanım alanları vardır. Ayrıca; çuvalların ağzını büzdürmek için de kullanıldığı bilinmektedir. Görsel 12d'de görülen kolan dokuma örneğinde çengel motifi kullanılmış ve bu motifler bantlar üzerine simetrik yerleştirilmiştir. Anadolu'nun bazı illerinde, nişanlı kızlar müstakbel eşleri için kuşak/kemer dokumaktadırlar. Görsel 18c'de ise geometrik desenlerin işlendiği, erkeklerin de kullandığı bir kuşak örneği görülmektedir (Atlıhan, 2020, s. 194-195).

Görsel 19. Yay askısı (Topkapı Sarayı Müzesi, Env. Num. 1/10410) (Atlıhan, 2020, s. 197)

Görsel 20. Kur'an bağı (Topkapı Sarayı Müzesi, Env. Num. 13/1592) (Atlıhan, 2020, s. 197)

Görsel 19'da görülen dokuma örneği; Topkapı Sarayı müzesinde muhafaza edilen bir yay askısıdır. Askının üzerinde yazılar ve desenler bulunmakta olup desenler ve yazılarda kırmızı ve bej renk kullanılmıştır (Atlıhan, 2020, s. 196). Kolan dokuma yay askısı örneğinde, geometrik motifler ve yazı karakterleri süsleme unsuru olarak kullanılmıştır.

Görsel 20'de ise yine günümüzde Topkapı Sarayı Müzesinde muhafaza edilen ve Kur'an-ı Kerim bağlamak için dokunmuş bir kolan dokuma örneği bulunmaktadır. Dokumanın üzerine "Ayet-el Kürsi", tarih ve dokuyucunun ismi işlenmiştir (Atlıhan, 2020, s. 197).

Görsel 21. Türk Kültürü Çanta Sapı Kolan Dokuma Örnekleri (Kosif, 2014, s. 163-213)

Görsel 21’de bulunan Elâzığ yöresinde dokunmuş olan çanta saplarında geometrik motifler kullanılmıştır. 21a-d’da bulunan çanta saplarının atkısında ve çözgüsünde yün iplikler kullanılmıştır. Çanta saplarında, birbirine paralel düz çizgilerle göz motifi ve baklava dilimi motifi süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Çanta sapları dokunurken; beyaz, kahverengi, lacivert, sarı, kırmızı, yeşil, turuncu, bordo renkler tercih edilmiştir. 21b’de bulunan çanta sapının atkısında kıl iplik, çözgüsünde yün iplik kullanılırken, 21c’deki çanta sapında ise atkı ve çözgüsünde kıl iplik kullanıldığı görülmektedir (Kosif, 2014, s. 163-213).

Görsel 22. Türk Kültürü Kuşak Örnekleri (Kosif, 2014, s. 132-194)

Görsel 22a’da bulunan kuşak örneği atkı ve çözgüde yün iplik kullanılmıştır. Boyutları 13.5x205 cm olan kuşakta; siyah, beyaz kırmızı, turuncu ve yeşil renkler kullanılmıştır. Dokumada kullanılan geometrik bezemeler; düz çizgi, karelerden oluşmaktadır. Desen olarak; pıtrak, su yolu, çengel, tarak-el motifleri işlenmiştir. İnsan ve kuş figürü işlenmiş bir kuşak örneğidir. Kuşağın zemininde kırmızı, motiflerde siyah renk yün iplik kullanılmıştır. Saçakları örülen kuşağın ortasında bulunan bordür bölümünde insan figürü görülmektedir (Kosif, 2014, s. 194-195).

Görsel 22b’de görülen, Elâzığ yöresine ait kuşağın atkı ve çözgüsünde pamuk iplikler kullanılmıştır. Kolan dokumanın boyutları 3 x 192 cm olup sarı, kırmızı, beyaz renkler kullanılmıştır. Bel bağı yani kuşak olarak dokunmuştur. Düz ve paralel çizgilerin tercih edildiği geometrik desenler kullanılmıştır. Düz ve paralel çizgilerin, bir sıra kırmızı, bir sıra beyaz renkler kullanılarak dokunduğu anlaşılan kuşak örneğinin kenarları ise tamamen sarı renk iplikle dokunmuş, saçaklar ise serbest olarak bırakılmıştır (Kosif, 2014, s. 189).

Görsel 22c’de görülen çarpana kolan dokuma örneğinin atkısında ve çözgüsünde yün iplik kullanılmıştır. Boyutları 4 x 485 cm olan bu kuşak örneği; siyah, beyaz, kırmızı

renk ipliklerle dokunmuştur. Kuşak örneğinde; su yolu, çengel motifleri işlenmiştir (Kosif, 2014, s. 163-213).

Sonuç

Dar dokumalar, toplumların çağlar boyu yaşadığı değişim ve gelişim sonucunda sürekli olarak kendini yenilemiştir. Toplumların günlük hayatta dar dokumaları birçok alanda kullanmaları, bu dokumaların teknik ve işlevsellik açısından geleneksel sanatlar arasında köklü bir yer edinmesine olanak tanımıştır.

Bu çalışma, Kızılderili ve Türk kültürlerindeki dar dokumalar ve kolan dokumaların karşılaştırmalı analizini sunmaktadır. Araştırma, her iki kültürde de dokuma sanatlarının, toplumsal ve kültürel değerlerin bir yansıması olarak önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

2015 yılında Navajo rezervasyon alanında yürütülen alan araştırması sırasında ve Literatürden tespit edilen 25 Kuzey Amerika Yerlisi dar dokuma örneği ve Türk kültürüne özgü, 2010-2018 yılları arasında gerçekleştirilen "Sarıkeçili Yörük Yaşamı" konulu alan araştırması sonucunda tespit edilen 16 kolan dokuma örneği; kullanım alanları, renkleri ve motifleri açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen ve tespit edilen bulgular, literatür bilgileriyle karşılaştırılarak desteklenmiştir.

Kuzey Amerika Yerlileri, genellikle yün, bitkisel ve bazen hayvansal lifler kullanarak, basit ahşap yapılar ya da doğaya entegre edilen taşınabilir tezgahlar üzerinde dokumalarını gerçekleştirmişlerdir. Bu dokumalar, dini ve toplumsal ritüellerde önemli bir yere sahip olup, süsleme unsurları olarak doğal boyalar, boncuklar ve hayvan tüyleri kullanılmıştır.

Türk kültüründe ise kolan dokumalar; keçi kılı, yün, pamuk ve ipek gibi çeşitli malzemelerden yararlanılarak hem sabit hem de taşınabilir tezgahlarda üretilmiştir. Bu dokumalar, günlük kullanımın yanı sıra özel günlerde ve toplumsal olaylarda da önemli bir yer tutarken, süsleme unsurları olarak cam boncuklar, metal aksesuarlar ve geleneksel motiflerle zenginleştirilmiştir.

Kuzey Amerika Yerlileri ve Türk kültüründe dokuma tezgâhları açısından bazı küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle Kuzey Amerika Yerlileri tarafından kullanılan dokuma tezgâhlarının basit ahşap yapılar olması veya dokumanın bir ucunun kazık ya da ağaca sabitlenerek oluşturulması, Türk Kültüründe kullanılan ve parmak dokuma olarak da adlandırılan dar dokuma tezgâhları ile benzerlikler göstermektedir. Ancak, Türk kolan dokuma tekniklerine özgü çarpana dokuma kartlarına, Kızılderili parmak dokuma örneklerinde rastlanmamıştır.

Türk kültüründe kolan dokumalarının taşıma amaçlı ve çadırlarda kullanım için tercih edildiği, bununla birlikte Kızılderili kültüründe bu tür bir kullanımın gözlemlenmediği tespit edilmiştir. Her iki kültürde de dokumalar, günlük kullanımın ötesinde, kültürel anlatılar ve toplumsal değerlerin bir yansıması olarak öne çıkmaktadır.

2015 yılında yapılan alan araştırması, Kuzey Amerika'da belirli eyaletler arasındaki Navajo rezervasyon alanında ve Florida eyaleti sınırları içinde bulunan Seminole rezervasyon alanında, Kızılderili kültürüne ait parmak dokuma ya da ince dokuma olarak adlandırılan dokuma örneklerine rastlanıldığını göstermiştir. Bu dokumalar, özellikle kırmızı renkli ince kuşaklar olarak, ritüellerde ve danslarda geniş bir kullanım alanı bulmuştur.

Türk kültüründe üretilen kolan dokumalar ile Kuzey Amerika Yerlilerine ait dar dokumalar, kullanım alanları açısından benzer özellikler göstermektedir. Her iki toplum

da dokumalarına çeşitli soyut anlamlar atfetmiş ve genellikle geometrik desenleri simetrik bir biçimde işlemiştir. Kullanılan geometrik motifler arasında benzerlikler bulunmaktadır. İki kültüre ait dokumalarda yapılan renk analizinde, genel olarak kırmızı, beyaz, lacivert, bordo, turuncu, yeşil, siyah, kahverengi ve sarı gibi benzer renklerin tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bu, her iki kültürdeki dokuma sanatının, estetik anlayış ve sembolik ifade biçimleri açısından ortak bir dil paylaştığını ortaya koymaktadır.

Her iki kültürde de dokumalar, günlük kullanımın ötesinde, kültürel anlatılar ve toplumsal değerlerin bir yansıması olarak öne çıkmaktadır. Bu karşılaştırmalı analiz, kültürel mirasın korunması ve aktarılması konusunda literatüre önemli bir katkı sağlayarak, farklı kültürler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların daha iyi anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Bu ve benzeri çalışmalar, bu kültürler arasındaki etkileşimleri ve etkilenimleri daha derinlemesine inceleyerek, kültürler arası alışverişin dokuma sanatları üzerindeki etkilerini aydınlatılabilir. Böylece, dokuma sanatının sadece estetik bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve kültürel kimliklerin korunmasında ve aktarılmasında da önemli bir rol oynadığı vurgulanmış olacaktır.

Kaynakça

- Addison, G. A. (1895). *Amie and Carrie, Kiawah Cabinet*. Erişim Adresi: <https://nationalcowboymuseum.org/explore/documenting-native-american-life/> [Erişim tarihi: 13.12.2023].
- Akyüz, T. (2022). *Kızılderili Ayakkabı ve Giysilerindeki Motifler İle Anadolu Motiflerindeki Benzerlikler*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Altuntaş, M. E. (2014). *Çarpanalı Kolan ve Yer Tezgaahında Kolan Dokumaların Teknik ve Geleneksel Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Atlıhan, Ş. (2020). Çarpana Dokumaların Sanatsal Özellikleri. *Folklor Akademi Dergisi*, 3(4), 190-201.
- Bilir, R. (2021). *Geleneksel Dokuma Haritası Akdeniz Bölgesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Brasser, T. J. (2009). *Native American Clothing: An Illustrated History*: Firefly Books.
- Brown, R. C. (2013). *The Crafts of Florida's First People: 12,000 Years of Human History*. Sarasota, FL: Pineapple Pres.
- Diker, C., & Diker, V. (2018). Wendat/ Huron, Native American Sash, Env. Nu.: 2018.867.9. Erişim Adresi: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/751503> [Erişim tarihi: 21.11.2023].
- Diker, C., & Diker, V. (2019). Wendat/ Huron, Native American Sash, Env. Nu.: 2019.456.24. Erişim Adresi: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/751500> [Erişim tarihi: 15.12.2023].
- Eroğlu, M. A. (2015). *Navajo Rezervasyon Alanı Görsel Arşivi* [Fotoğraf Çekimi]. Amerika Birleşik Devletleri.
- Eroğlu, M. A. (2018). Kızılderililer ve Kıyafetler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1677-1694.
- Fingerweaving & Other Sundry Items: Bags. (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.condetrading.com/bags.html> [Erişim tarihi: 23.11.2023].

- Fingerweaving & Other Sundry Items: Sashes. (t.y.). Erişim Adresi: <http://www.condetrading.com/sashes.html> [Erişim tarihi: 31.12.2023].
- Fingerweaving & Other Sundry Items: Straps. (t.y.). Erişim Adresi: <http://www.condetrading.com/straps.html> [Erişim tarihi: 02.12.2023].
- Fingerweaving & Other Sundry Items: Tumplines. (t.y.). Erişim Adresi: <http://www.condetrading.com/tumplines.html> [Erişim tarihi: 03.12.2023].
- Gem, G. (2019). *Elazığ İli Geleneksel Dar Dokumalarında Kullanılan Motiflerin Endüstriyel Dar Dokumalarda Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Günday, M. (2023). *Güncel Sanatta Geleneğin Temsili Olarak Çarpına Dokuma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kaya, B. K. (2021). *Kolan ve Çarpına Dokuma Örneklerinin İncelenmesi: Antalya Müzesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Kosif, B. (2014). *Elazığ İli Kolan ve Çarpına Dokumaların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Koswig, L. (1969). Çarpanacılık ve İstanbul Topkapı Saray Müzesinde Bulunan Çarpına Dokumaları. *Türk Etnografya Dergisi*, 0(62), 83-110.
- Native American Finger Weaving in the Eastern Forests. (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.nativetech.org/finger/belts.html> [Erişim tarihi: 13.12.2023].
- Navajo Sash Belt or Ssis'lichí, Env. Nu: 2020.6.3. Erişim Adresi: <https://collections.bowers.org/objects/147068/belt-sisichii> [Erişim tarihi: 13.12.2023].
- Nickens, P., & Nickens, K. (2007). *Native Americans of Arizona (Postcard History Series)*: Arcadia Pub.
- Soule, W. S. (1858). Chief Show-e-tat, or Little boy, a.k.a. "George Washington". Erişim Adresi: <https://collections.bowers.org/objects/811/chief-showetat-or-little-boy-aka-george-washington> [Erişim tarihi: 13.12.2023].
- Soysaldı, A. (2022). Yörük Çuvalları. *Arış Dergisi*, 0(20-21), 183-207.
- Türkoğlu, V. M. (t.y.). Kızılderililer. Erişim Adresi: <https://www.academia.edu/45117516/KIZILDERİLİLER> [Erişim tarihi: 13.12.2023].
- Zeytinoğlu, Ö. (2020). Bir İnsanlık Trajedisi: Kuzey Amerika Kızılderililerinin Trajik Öyküsü. *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 0(21), 191-213.